

HISTÓRIA SESTIER URŠULÍNOK

1. Spoločnosť sv. Uršule a vznik rádu
2. Dejiny Rímskej únie Rádu sv. Uršule
3. Dejiny uršulínok na Slovensku

1. SPOLOČNOSŤ SV. URŠULE A VZNIK RÁDU

Neznámy autor v knihe „Svätá Angela, apoštolka nových čias“ píše: „Angela je duša uchvátená Bohom. Je apoštolkou „ante litteram“. Zdá sa byť ako ktorákoľvek iná žena, ale keď študuješ jej život, nájdeš v ňom priestory oslňujúceho svetla, pauzy hlbokého mlčania a zápal chvejúcej sa lásky. Jej dielo je zamerané na ozdravenie spoločnosti jej storočia – 16. storočia – potom sa prispôsobí sociálnym zmenám čias a kvitne ešte aj dnes. Angela nám predstavuje seba ako vždy živú a časovú pre svoju charizmu Matky a zakladateľky, apoštolky a ženy kontemplatívnej. Utíš sa a pochopíš, koľko Ti môže dať ešte aj dnes.“

Pred 475 rokmi 28 panien z Brescie – múdrych panien – očakávalo s posvätným chvením srdca 25. november 1535. V ten deň, na sviatok svätej Kataríny Alexandrijskej, zúčastnili sa na svätej omši, kde sa posilnili „anjelským chlebom“ a potom meno každej bolo zapísané do knihy zvanej „Libro della Compania – Kniha Spoločnosti“. Podpis bol prejavom definitívneho záväzku. Angela zverila svoju Spoločnosť pod ochranu svätej Uršule, panny a mučenice. Odtiaľ meno jej dcér.

Ženy v tej dobe mali len dve možnosti – buď sa vydať alebo vstúpiť do kláštora. Angela urobila pod vplyvom Ducha Svätého niečo neslýchané. Založila Spoločnosť panien, ktoré zostali vo svete, vo svojich rodinách, v službe. Oporou im mal byť Regula, ktorú napísala, a vedomie, že ak Boh založil túto Spoločnosť, tak On ju nikdy neopustí.

Napriek tomu, že panny Spoločnosti nežili spolu, mali prežívať hlbokú jednotu v spojení srdcom a vôľou. Predvídajúc premenu čias urobila Angela Spoločnosť vždy časovou.

Potreba katechizácie združila niektoré členky Spoločnosti a na podnet Karola Boromejského vznikli v Brescii i v Miláne kongregované uršulínky, ktoré sa venovali apoštolátu s malými dievčatami a neskôr sa hlavným apoštolátom uršulínok stávajú školy kresťanskej náuky.

V 17. storočí sa väčšina domov kongregovaných uršulínok pomaly zmenila v autonómne kláštory. Okolo roku 1620 boli uršulínky rozšírené už po celej Európe. Do roku 1790 bolo založených asi 400 kláštorov.

Máriu od Vtelenia Guyart, uršulínku z Tours, pobádala horlivosť ísť za more hlásať evanjelium Kanade. Do mesta Quebec prišla 1. augusta 1639.

V roku 1789 francúzska revolúcia zničila domy vo Francúzsku a v Európe ich tiež oslabil. Medzi obeťami revolúcie bolo 44 uršulínok, ktoré sú známe ako mučenice z Valenciennes a z Orange.

V 19. storočí sa asi 100 domov vo Francúzsku obnovilo so snahou prispôbiť sa potrebám doby. Rád sa rozšíril do Spojených štátov amerických, Austrálie, Anglickej Guyany a Južnej Afriky.

2. DEJINY RÍMSKEJ ÚNIE RÁDU SV. URŠULE

Slovo „únia“ pochádza z latinského slova „únio“ a znamená zväz, združenie, spolok (najmä organizácii, inštitútov a pod.). Únia našla miesto aj v Cirkvi. Počas stáročí vznikali pod charismatickým vedením Ducha rozmanité formy spoločenstva. Duch Pána, ktorý zhromaždil prvých veriacich a stále volá Cirkev do jednej rodiny, volá a živí aj rehoľné rodiny, ktoré – ako po zemi rozptýlené spoločenstvá – majú byť zvlášť zrozumiteľnými znameniami hlbokej jednoty, oživujúcej Cirkev. Majú byť oporou v uskutočňovaní Božieho plánu.

Dcéry sv. Angely Merici túžili tiež po zjednotení a postupným vývojom vznikla Rímska Únia rádu sv. Uršule. Ovocím pomoci, ktorú poskytol kláštor v Blois ďalším dvom domov v Ríme a v Calvi, bol vznik únie Blois – Rím – Calvi. Táto Únia bola začiatkom nového úseku života uršulínok. Lev XII. prostredníctvom kardinála Satolliho vyzval všetky uršulínske kláštory, aby sa zjednotili.

Predstavené komunit, ktoré si priali úniu, boli pozvané do Ríma 15. novembra 1900. 28. novembra 1900 bola ústne schválená Rímska únia Rádu sv. Uršule Levom XIII. Vtedy sa začalo dielo organizácie.

Stanovy z roku 1903 ponechali uršulínskym kláštorom, po dlhé roky nezávislým, autonómiu domov a stabilitu sestier. Zároveň počet pridružení k Rímskej únii stále vzrastal.

Generálne Matky

Matka Marie de Saint - Julien Aubry (1900-1909)

Zakladateľka Rímskej únie a jej prvá generálna predstavená. Viedla ju 9 rokov so značnými ťažkosťami, ktoré sa týkali organizačných potrieb, žiadostí o pridruženie ďalších domov, riešenia otázky sestier vyhnaných z Francúzska, vážnych finančných problémov... Nakoniec sa cítila nútená podať demisiu. Utiahla sa do Calvi, kde žila ešte 4 roky v ústraní a tichosti, vo veľkých telesných i duchovných bolestiach, ktoré obetovala za Rímsku úniu, ktorej slúžila a ktorú milovala. Zomrela vo veku 64 rokov. Jej telo bolo prevezené späť do Ríma a pochované na Campo Verano.

Matka Angele de Notre-Dame Lorenzutti (1910 - 1926)

Pochádzala zo Slovinska. I ona zakúsila mnoho starostí, chudoby, zvlášť v období prvej svetovej vojny a po nej. Zaviedla pravidelné duchovné cvičenia pre predstavené a 30- dňové duchovné cvičenia, v hrubých rysoch navrhla i tretiu probáciu. Usilovala sa o to, aby sa v únii šírila láska, modlitba a apoštolská horlivosť založená na skutočnom úsilí o posväcovanie.

Matka Marie de St - Jean Martin (1926-1956)

Francúzska, ktorá spravovala úniu neuveriteľných 33 rokov. Dokončila začaté úsilie Matky St-Julien o zjednotenie a centralizáciu Rímskej únie. Mala veľký vplyv na ducha inštitútu, dopomohla k jeho pokroku v každej oblasti:

- dosiahla tiež definitívne schválenie stanov
- zaviedla modlitbu breviára
- založila študijný dom pre formáciu uršulínok a učiteľov
- znovuobnovila slávnostné sľuby
- zaviedla tretiu probáciu
- napísala množstvo duchovných spisov
- za jej správy sa 29.9.1932 utvorila slovenská viceprovincia

Hoci aj ona mala svoje limity, istú neflexibilitu charakteru, v histórii Rímskej únie ostane ako výrazná osobnosť obdivuhodná pre svoju inteligenciu, bezúhonnosť, silnú vôľu a autentický duchovný život. Generácie uršulínok viedla k vernosti Cirkvi a k presvedčeniu, že Boh je zvrchovaný Pán, ktorý má právo vždy, od všetkých zasvätených žiadať každú obeť pre Ježiša Krista a jeho Kráľovstvo.

Matka Maria Felicia Pastoors (1959 - 1971)

Pochádzala z Nemecka, no mala holandskú národnosť, spravovala úniu v čase prevratného obdobia 2. Vatikánskeho koncilu. Počas jej mandátu sa udiali tri významné udalosti:

- zrušilo sa delenie rehoľníc na matky a sororky
- v roku 1968 sa v Ríme uskutočnilo 1. stretnutie predstaviteľiek všetkých vetiev meričiánskej rodiny
- v rokoch 1969- 1971 prebehla mimoriadna kapitula, ktorá viedla k prechodu od uniformity k jednote v rozdielnosti a zorganizovala spôsob podieľania sa na všetkých stupňoch správy.

Matka Mary Judith Mietzelfeld (1971-1983)

Austráľčanka, ktorá sa zaslúžila o definitívnu podobu Stanov Rímskej únie, ktoré boli odsúhlasené 24. mája 1984.

Matka Bernadette Joseph Berquer (1983-1995)

Pochádzajúca z Francúzska.

Obdobie správy týchto dvoch matiek sa vyznačuje prehĺbením pohľadu na dejiny a spiritualitu inštitútu. Prejavuje sa tiež oveľa väčšia snaha o prežívanie spoločenstva a jednoty, na druhej strane sa tiež zdôrazňuje rozdielnosť v spôsobe života a apoštoláte. Znížený počet povolaní v niektorých krajinách a výzvy Cirkvi k práci s chudobnými viedli k vytváraniu menej početných komunit, z ktorých niektoré žili priamo medzi chudobnými. V školách sa zodpovedné úlohy zverili laikom a sestry sa angažovali vo formách školského apoštolátu v duchu vernosti charizme sv. Angely. O túto charizmu sa delili aj s laikmi, mužmi i ženami, čo viedlo k vzniku skupín pridružených laikov.

Matka Colette Lignon (1995-2007)

Pochádza tiež z Francúzska, podporovala vzájomnú spoluprácu a medzinárodnosť vďaka početným stretnutiam a výmenám.

Matka Cecilia Wang (2007 - 2019)

Pochádza z Taiwanu. Do svojej služby nastúpila v októbri r. 2007.

Matka Susan Flood (2019 -)

Súčasná generálna matka, pochádzajúca z Austrálie.

3. DEJINY URŠULÍNOK NA SLOVENSKU

Už tri storočia sa uršulínky zaoberajú výchovou dievčat a žien. Boli to ony, ktoré založili u nás prvé ženské školy a takto sa obdivuhodne už oddávna sa stali významným kultúrnym činiteľom na Slovensku.

V 17. storočí bola celková situácia v Uhorsku mimoriadne ťažká. Turecké vpády pustošili a naplňovali obyvateľstvo hrôzou. Šľachta hufne prijímala učenie Lutera a Kalvína a podľa zásady „Cuius regio, eius religio“ prešli k nemu aj poddaní. Šľacha sa neustále búrila proti centralizačným snahám Habsburgovcov, takže stavovské povstania naplňujú 17. a 18. storočie. Uršulínky sa nedali zastrašiť týmito pomermi. Kresťanskou výchovou kliesnili cestu k lepšiemu zajtrajšku.

Pri príchode uršulínok do Bratislavy roku 1676 ako na prvé miesto na Slovensku, uhorský primas Juraj Selepčiansky (Slovák Juraj Selepčiansky zo Selepčian) im odovzdal dokument, ktorým povoľoval a schvaľoval rozšírenie Rádu svätej Uršule v celej krajine. Uršulínky to plne využili.

Bratislavský kláštor i napriek všetkým ťažkostiam vojnových pomerov, nákazlivých chorôb, zadlženosti pre stavbu domovov a škôl, vyrástol v mohutný strom a rozvinul svoje vetvy do Košíc a Trnavy a postupne do viacerých susedných krajov: Chorvátska, Poľska, Maďarska a Rumunska. Boh žehnal tieto domy mnohými povolaniami.

V roku 1933 mali v Bratislave slovenské a maďarské ľudové a meštianske školy, starý maďarský učiteľský ústav a od roku 1933 slovenské gymnázium, dva internáty, útulok pre slúžky a štyri Mariánske kongregácie. Bratislavský dom mal odbočky vo Veľkých Levároch a Ožďanoch.

Z bratislavského domu založili roku 1698 kláštor v Košiciach, kde v roku 1935 už mali slovenské a maďarské ľudové školy, maďarskú meštianku, obchodnú školu a opatrovňu.

Trnavský kláštor bol založený roku 1724 z bratislavského domu. Učili tam dievčatá na ľudovej a meštianskej škole a na dievčenskom učiteľskom ústave, mali tam aj opatrovňu a päť Mariánskych kongregácií spolu s 1250 žiačkami. Trnavský kláštor mal odbočku aj v Cíferi, kde bol noviciát slovenskej viceprovincie, meštianka a opatrovňa.

Od roku 1903 mali v Modre odbočku trnavského kláštora, ktorý v roku 1935 sa stal už samostatným kláštorom. V ľudovej škole a opatrovni mali 250 žiačok a internát pre žiačky tamojšieho štátneho učiteľského ústavu.

Z vynikajúcich predstavených bratislavského kláštora spomenieme Matku Agnesu Schalthaus, profesorku z Kolína nad Rýnom. Bola jedinečná ako v oblasti ducha, tak aj v ľudských vzťahoch, v organizačných a administratívnych záležitostiach. Veľmi sa starala o hlboký život modlitby a o vzdelanie sestier. Niesla statočne ťarchy, ktoré na ňu doliehali počas moru, tureckých vpádov, pri stavbe kláštorov a pod. Pri jej smrti roku 1705 mala komunita už 60 členiek. Neporušené telo Matky Agnesy je v krypte pod uršulínskym kostolom v Bratislave.

Založenie košického kláštora vymohol jágerský biskup Juraj Fenessy od kráľa Leopolda I., ktorý prispel sumou 12 000 zlatých, aby „rehoľníčky vychovávali dievčatá k zbožnému životu a k silnému vlasteneckému povedomiu“.

Roku 1860 uršulínky otvárajú učiteľský ústav najprv dvoj a neskôr štvorročný. V tých rokoch tam bola predstavenou Matka Alojzia Urbanová, o ktorej kronika píše z príležitosti jej zlatého jubilea: „Mala nielen zlaté jubileum, ale aj zlaté srdce a dušu“. O roku 1897 mali už aj hospodársku školu.

Iniciátorom založenia trnavského kláštora bol generálny vikár Pavol Szpaczsy, ktorý dlho rokoval s bratislavskými uršulínkami, až konečne 25. Septembra 1724 sa založenie uskutočnilo. Roku 1894 otvorili trnavské uršulínsky učiteľský ústav, ktorý dostal právo verejnosti. O tom, že ústav prosperoval, svedčí Marmula v knihe „Ústav trnavských uršulínok“, v ktorej chváli metódu, výchovné prostriedky a celkovú orientáciu ústavu: „Tam srdcia učiteliek a žiačok splynuli v láske natoľko, že aj po odchode z ústavu pestujú naďalej čnosti, ktoré im tam vstúpili a vždy s láskou myslia na roky tam prežité . . . Ako matky dávajú tam na výchovu svoje dcéry, ba často i vnučky . . . Koľko radosti, koľko života tam všade!“ 16. Decembra 1899 bola založená Mariánska kongregácia pre mravno-náboženskú výchovu dievčat.

Láska a úcta k Bohu sa javí v milujúcej starostlivosti o krásu božích chrámov, o dôstojné bohoslužby, najmä čo sa týka hudby a spevu – a preto sa veriaci radi zúčastňovali posvätej liturgie v uršulínskych kostoloch. Rehoľníčky si vysoko vážili svoj zasvätený život. Žili prísny, chudobným a pracovitým životom. Chudobných vždy podporovali. Aby to mohli robiť, samy sa zriekali a postili. Kronika spomína, ako viaceré nestrpeli nič, čo bolo proti chudobe a o iných, že si vždy vybrali to najhoršie.

Roku 1900 bola prvá generálna kapitula Rímskej únie Rádu sv. Uršule, na ktorej sa zúčastnili aj členky bratislavského a trnavského kláštora. Prvá svetová vojna prerušila však živé styky s Rímskou Úniou.

Roku 1922 sa utvorila československá provincia a roku 1933 sa rozdelili na českú a slovenskú. Hlboké vzťahy, ktoré sa vytvorili medzi členkami týchto dvoch provincií trvajú dodnes.

Zásada prispôsobenia sa znameniam časov, tak múdro vyjadrená svätou Zakladateľkou, v zložitých pomeroch našej slovenskej provincie sa veľmi dobre osvedčila.

Žiaľ, rok 1939 – začiatok 2.svetovej vojny – uviedol provinciu, vtedy už v rozkvet, do novej tvrdej skúšky. Po skončení vojny rehoľné školy a internáty boli poštátnené. Ministerstvo školstva 28. júna 1950 zrušilo pracovný pomer so všetkými vyučujúcimi rehoľníčkami.

V auguste 1950 uršulínky boli prinútené opustiť svoje kláštory. V ťažkých podmienkach sa rozvíjal apoštolát modlitby a obety.

Na ponuku štátnych autorít roku 1963 mnohé uršulínky zanechali prácu v továrňach alebo na poliach a dali sa do služieb mentálne postihnutých detí ako vychovávateľky a zdravotné sestry.